

Monsantok eta AEBek Vietnam kiskalita mende erdira erosi egin dute

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Vietnamgo ordezkariak ez da izan Holandako Hagan nazioarteko herri auzitegian Monsanto epaitu duenean, urriaren 14tik 16ra. Gerra bukatu eta gero sortutako gurasoen haurrak gaixoarazten ditu korporazioak ekoiztutako Agente Laranja pozoiak, hegazkinek kutsatutako oihanak ez dira biziberritzen... eta hala ere Vietnamgo akademiko eta agintariek Monsantoari zabaldu dizkiote ate guztiak.

Joxe Manuel Lujanbio *Txirritak* Kubako gerrari jarritako bertsoak bere gain hartzen ahal lituzke Ho Chi Mihnen deiari jarraituz borrokan leher egindako hainbatek: "Azkenerako estranjerua egin zen islaren jabe / Len ere Kuba saldu ziteken hainbeste gizon hil gabe".

Bi milioitik gora pertsonak –zenbaiten kalkuluetan ia lau milioik– galdu zuten bizia. II. mundu gerran jaurtitako bonben hiru halako lehertu zituzten yankiek. Oihan eta soro guztien %15 kiskali zituzten airetik isuritako pozoiz. Dow Chemical eta Monsanto ekoiztutako Agente Laranja famatutik 45 milioi litro lurrindu zizkieten hegazkin eta helikopteroetatik. Hamarkadak geroago, 2016an, dioxina hilgarri haren saltzaile izateagatik auzitegi berezi batek Hagan epaitzen zuen bitartean, Monsanto nagusitzen ari da Vietnamgo nekazaritzaz.

Epaiketaren egunetan *The Ecologist* aldizkarirako kronika bila Mick Grant ikerlaria ez da Hagara hurbildu, Vietnamera baizik. Oina lurtean jartzearekin, ilunabarrez, jabetu da kontsumismoaren ikono yanki guztiek argitzen dituztela Saigon/Ho Chi Mihn Hiriko etorbideak: Starbucks, Golden Arches, KFCri aurpegia jartzen dion Colonel Sanders, Coca-Cola... Ez ordea Monsanto: "Hemen Monsanto esatea Apokalipsia aipatzea da". Da... ala zen?

1961etik 1971ra bitartean iparramerikarrek gerra kimiko eta biologikoaren ataltzat barreiatu zuten Agente Laranja dioxinaduna, herbizida eta hosto gal-

tzaile bortitza, zuhaitzak ihartuz soldadu eta gerrillari komunitei kentzeko oihan tropikalen babesa eta, arroz soroen gainean isuriaz, etsaia janaririk gabe uzteko.

Mick Grantek Gerrako Oroigarrien Museoa bisitatu du, Ho Chi Mihn Hirian. *The Ecologist*eko kontakizuna abiatu du museoa girotzen duen musikari baten argazkiarekin: pianoa jotzen gizon itsua... ez, itsua baino gehiago, begientzako txokorik gabeko aurpegiz sortua. 17 urte, ditu mutikoak, hirugarren belaunaldian eragin dio hondamendia Agente Laranjaren dioxinak.

Mendebaldeari ireki aurretik Gerrako Krimenen Museoa deitzen zen honetan ikus daitezke pozoiek gaur oraindik haur eta gazteengan eragiten dituzten izugarrikeriak, begi, beso, zango, buru... klase guztietako gutxitasun eta deformazioak. Gainerako biktinek bezala, pianistak ere ez du inolako kalte ordainik jaso, horroreen erakusleihoa musikatze girotuz eguneroko arroza irabazten saiatzea geratzen zaio.

Hain da bortitza Agente Laranja, ezen eta arma hura erabili zuten militar eta enplegatu yanki asko ere gaixotu baititu. Haiek eta haien ondorengoak, ADNan kalteak eragiten dituelako. Etxeko beteranoengandik 291.000 kexu jaso ditu urteotan Washingtongo gobernuak; haiei erantzuteko 1.500 milioi dolarrez goiti xahutu ditu.

Ez zuten zorte bera eduki Vietnamgo kaltetuek AEBetan aurkeztutako kexuek,

inolako indemnaziorik ez dute lortu, ez Monsanto edo Dow korporazioetatik, ez gobernutik. Aldiz, gerraren eta pozoiketaren buru nagusia izan zen Henry Kissingerrek 1973an Bakearen Nobel Saria eskuratu zuen, negoziaketetan Vietnamen ordezkari zen Le Duc Thorekin batera. Le Duc Tho, Bakearen Nobel Sariari uko egin dion gizaki bakarra...

Pozoitzailea elikatzaile

Mick Grantek ondoko egunetan lekuko beste ikerlari batekin, giza eskubideen aldeko militantea, bisitatu ditu Mekong ibaiaren erribera oparoak. Zertan ote dira U-Minh parkeko parajeak, duela 50 urte yankiek suntsitu arte oihan tupitu zirenak?

Gida batek daramatza txalupan. Basorik ez, baina ibai bazterrak bananondo jositik ageri dira. Azkenean lortu dute gidariak nonbait lehorreratzea; bananondo ilarak zeharkatuta aurkitu dute zein nekez ari den biziberritzen antzina oihan tropikal sarria izandakoa. Zuhaitzak oso urri datoz, bestelako landareak bezala, abere basatien arrastorik ez. Eukalipto plantazioak ere egin dituzte, dioxinaren aurrean gogorragoak omen.

Errioan behera jota, Mekong delatiko mangladiak itxura hobea dute. Baina itxura besterik ez, lagun vietnamdar ikerlariak erakutsi dionez. Funtzionarioek mangle berriak landarazi dituzte, baina kosmetika da beste ezer baino gehiago. Agente Laranjak erre ostean, etsai berriak dauzkate hemengo padu-

'Business Insider' gunean Paula Bronstein argazkilariak ipinitako 11 argazki lazgarrien artean eramangarrietakoa hautatu du: ama gazte bat bere bi seme ezindu zaintzen. Mutikoek nabarmen ageri dituzte 1961-1971 artean Monsantoek ekoiztu eta AEBetako armadak jaurtitako Agente Laranja eragin kalteak, kutsatutako guraso edo aitona-amonengandik jasoak. Gaur Monsantoek Roundup eta transgenikoak saltzen ditu Vietnamen eta bertako unibertsitateekin ikerketa programak partekatzen.

rek: urtegi handiek ur emaria gutxitzea, izkira eta otarrainxken haztegi erraldoiak... eta klimaren aldaketa.

“Baina –dio Grantek– Monsantoek etekina atera nahi dio klimaren beroketari ere: lehorteari aurre hobeto egiten dioten landareen haziak patentatu, ur gaziagoetan bizirauten duten arrozak... Mekong ibarrean itsasoaren maila gora ari baita. Baina egun batean uraren maila horientzako ere gehiegi igoko da”.

Laguna eta biek itzuli bat egin dute nekazaritzako horniketa almazenetatik. Mundu osoan bezala, hemen ere Dow Chemical, Bayer, Syngenta, BASF eta beste agro-erraldoien hazi, ongarri sintetiko eta pozoioak. Non da Monsanto?

1998an erositako konpainia baten marka darabil: DeKalb Genetics. Aurretik, 1995ean AEBek Vietnamen kontrako enbargo kendu bezain fite itzuli zen

Monsanto. Enbaxada amerikarrak gonbidatu zituen multinazionalaren aditu eta buruak transgenikoen abantaila hitzaldiak ematera, haien hazi eta pestizidetan datzalakoan Vietnamgo elikagai eskasiaren konponbidea.

Konbentzitu dituzte lekuko goi funtzionario eta politikoak, antza, edo menturaz erosi. 2014an lau transgenikoren ereite esperimentalala onartu zuten. Bidean daude arroz transgenikoen baimeak. Ho Chi Mihn Hiriko zenbait erakunde adierazi du 2020rako Vietnamgo uzta guztien %30-50 genetikoki eraldatutako hazietakoak izatea nahi dutela. Neurri horretan geratuko da ekoiztutako laboreen kontrol osoa –haziak eta pozoioak, biak loturik– patenteen jabeen esku.

Milioika herritarrek oraindik nozitzen dituztenean aspaldiko Agente Laran-

jaren dioxinen mutilazioak, Roundup –glisofatoa– sartzen die vietnamdarrei Monsantoek, pozo horrekin bizirauten duten hazi transgenikoekin batera. Hainbat eritasun egotzi zaizkio glisofatoari, autismitik minbizi eta jaiotzatiko gaixotasunetara, naturako ekosistemetan eragiten dituzenez gain. Monsanto eta Coca-Cola: AEBek eraso militar beldurgarritz lortu ez zutena, Vietnam menderatzea, lortzen ari dira merkatuak, kultura eta elikagaiak kontrolatuz.

Bitartean, planetaren ia antipodetan, Monsanto Auzitegiak aztertu ditu multinazionalaren kontrako krimen salaketak Hagan. Vietnami buruzko bi galdera ebatzi behar zituen: ea Monsanto denez gerra krimenen erruduna AEBetako armadari herritarrak sarraskitzen laguntzeagatik eta Agente Laranja ekoiztu eta salduz ekozidua egin ote zuen. ■

zuri begira

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

